

Mittuniversitet  
Rektor  
851 70 Sundsvall  
(Universitetets dnr MIUN 2005/412)

Juridiska avdelningen  
Teresa Edelman  
BESLUT

2005-10-20  
Reg.nr 31-902-05

## **Examination av C-uppsatser vid institutionen för naturvetenskap vid Mittuniversitetet**

### **Anmälan**

N N har i en anmälan till Högskoleverket ifrågasatt institutionens för naturvetenskap vid Mittuniversitetet hantering av hennes C-uppsats i biologi under våren 2003. I en senare anmälan har hon ifrågasatt bl.a. att samma institution inte lämnat betygsmotivering till hennes uppsatsarbete i ämnesdidaktik som hon redovisade i januari 2005. N N har anfört i huvudsak följande.

### **Examensarbetet våren 2003 (C-uppsats i biologi)**

Hon avslutade vårterminen 2003 en C-uppsats i biologi, 10 poäng. Institutionen för naturvetenskap informerade inte om föreskrifter för examensarbeten, opposition och redovisningar. Handledaren informerade däremot muntligt om sin egen uppfattning om examensrapportens utformning, vilket senare inte visade sig överensstämma med de generella riktlinjer som universitetet skulle följa. Kursen saknade också kursplan, utvärdering och uppföljning. Institutionen för naturvetenskap besvarade inte alltid förfrågningar i rimlig tid.

### **Examensarbetet i januari 2005 (C-uppsats i ämnesdidaktik)**

I januari 2005 redovisade hon en C-uppsats i ämnesdidaktik vid samma institution. Uppsatsarbetet ingick i en utbildning för lärarbehörighet, Allmänt utbildningsområde, 60 poäng, och var förlagd vid institutionen för utbildningsvetenskap, men handlades vid detta tillfälle av institutionen för naturvetenskap. Instruktioner för examensarbetet tillhandahölls av institutionen för utbildningsvetenskap men institutionen för naturvetenskap verkade varken använda sig av samma instruktioner eller delge studenterna relevanta föreskrifter för examensarbeten, opposition och redovisningar. Opponenten påstod vid redovisningstillfället att hon hade kopierat uppsatsen vilket hon inte hade gjort. Därför bad hon institutionen för naturvetenskap om betygsmotivering efter att uppsatsarbetet slutförts och godkänts den 3 mars 2005. Institutionen för naturvetenskap har dock inte besvarat hennes förfrågan. Hon vet därför inte vilka instruktioner och betygskriterier som egentligen gäller – skriftliga instruktioner

BESLUT

2005-10-20

Reg.nr 31-902-05

Sid 2

från institutionen för utbildningsvetenskap eller muntliga uppfattningar från institutionen för naturvetenskap och hur det är tänkt att studenten skall agera.

Till den senare anmälan har N N fogat en kopia av sin begäran om betygsmotivering 2005-03-13. Därefter har hon lämnat in kopior av universitetets svar 2005-04-25 och av sin svarsskrivelse till universitetet 2005-04-29.

## **Utredning**

### **Universitetets yttrande**

Högskoleverket har begärt universitetets yttrande över anmälningarna. Rektorn har anfört i huvudsak följande.

#### ***Examensarbetet våren 2003 (C-uppsats i biologi)***

Riktlinjer för examensarbeten inom ämnet biologi har utarbetats av lärarna i ämnet gemensamt och finns sedan 2004 dokumenterade i en informationskrift som delas ut till de studenter som gör examensarbeten eller uppsatser i ämnet. Före 2004 informerades studenterna i stället muntligen av respektive handledare. Handledaren för N N, som har lång erfarenhet av att handleda studenter i deras examensarbeten, informerade muntligen N N om de förutsättningar och rutiner som gällde för hennes uppsatsarbete samt om tillvägagångssättet för redovisning och opposition. De regler som tillämpas vid Mittuniversitetet är i huvudsak desamma som tillämpas nationellt inom ämnet. N N redovisade sitt arbete den 28 mars 2003. Det fanns två opponenter; en docent och en studentopponent. Efter redovisningen diskuterade handledaren och N N de kompletteringar som behövde göras i manuskriptet. Därefter godkändes uppsatsen med betyget G. Handledaren och N N diskuterade därutöver hur arbetet fungerat och N N framställde inte några anmärkningar mot handledningen. Eftersom studenterna antas till respektive examensarbete en och en, och det alltså inte finns någon möjlighet att genomföra en sedvanlig anonym kursvärdering, har institutionen bedömt det som mer ändamålsenligt att hålla sådana dialoger direkt med studenten. Avslutningsvis vill universitetet framhålla att det är universitetets målsättning att snabbt besvara alla typer av frågor och beklagar om N N fått vänta längre än vad som är rimligt.

Till den delen av yttrandet har universitetet fogat utdrag från en informationskrift innehållande riktlinjer för examensarbeten inom ämnet biologi, ett yttrande från N Ns handledare i examensarbete i biologi daterat 2005-04-05 och en kursplan för biologi C.

#### ***Examensarbetet i januari 2005 (uppsats i ämnesdidaktik)***

N Ns examensarbete i januari 2005 ingick i lärarutbildningen men var förlagd till institutionen för naturvetenskap. Institutionen för utbildningsvetenskap har antagit riktlinjer för genomförande av examensuppsatser inom lärarutbildningen vid Mittuniversitetet. Riktlinjerna för vårterminen 2005, som har bifogats yttrandet, överensstämmer i allt väsentligt med de riktlinjer som gällde hösten 2004. Huvudsakligen följs dessa instruktioner för uppsatsarbetet även när kursen är förlagd till en annan institution men det finns alltid möjlighet att förbättra en

BESLUT

2005-10-20

Reg.nr 31-902-05

Sid 3

uppsats genom att i en dialog mellan studenten och handledare/examinator göra ändringar. Såväl skriftliga som muntliga instruktioner och uppfattningar är relevanta för ett uppsatsarbete. Tillsammans bildar de en dialog med studenten som studenten skall förhålla sig till. Dialogen skall hjälpa studenten att utforma sitt examensarbete. I enstaka frågor är det handledares/examinators uppgift att på ett tydligt sätt gå in i uppsatsen. En sådan situation uppstår om det finns misstanke om att vissa avsnitt eller längre texter är kopierade från annan författare. I det fallet finns det en skyldighet att så långt det är möjligt undanröja misstanken. Resultatet i det färdiga arbetet står studenten för. Handledaren alternativt examinator kan inte tvinga fram ändringar men har som skyldighet att påpeka om vissa ändringar är nödvändiga för att arbetet skall bli godkänt. En generell skriftlig beskrivning av betygskriterierna för examensarbeten är i princip omöjlig att göra utan att därmed begränsa möjligheterna med ett examensarbete. Examination är en process som består av flera steg varav presentation och försvar av sitt eget arbete är en del. I så gott som samtliga fall uppstår en dialog mellan opponenter och respondent. De allra flesta studenter uppfattar diskussionen och påpekandena som positiv hjälp för att förbättra sitt arbete och göra det mera läsvärt och gör därmed ändringar i sitt arbete innan det trycks. Att skriftligt motivera betyget på ett arbete innebär i princip att dokumentera hela examinationsprocessen. Institutionen, som bedömt att en sådan hantering skulle vara alltför tids- och resurskrävande i förhållande till nyttan, har i stället valt att lägga befintliga resurser på handledning under arbetets gång samt examination av detsamma.

Till yttrandet i den delen har fogats riktlinjer för examensarbete inom lärarutbildningen vårterminen 2005.

### **N Ns kommentar**

N N har vidhållit att hennes klagomål i första hand avser bristen på saklig information och argumentation. Hon har vidare anfört bl.a. följande. Delar av oppositionen i ämnesdidaktik, bl.a. angående kopiering, var mycket osaklig och relaterades inte specifikt till uppsatsen. Hon fann därför oppositionen som obegriplig. Osakliga anklagelser vid ett examenstillfälle är inte bara kränkande och omöjliga att besvara utan stämmer dessutom mycket dåligt överens med de rekommendationer som går att finna i relevant litteratur. Opponenten förklarade därefter att han inte hunnit läsa igenom arbetet och begärde att få ytterligare tid för sin opposition. Ytterligare förklaringar/kommentarer från opponenter uteblev därefter. Hon begärde senare en betygsmotivering, men institutionen har inte velat tillmötesgå hennes förfrågan med hänvisning till att en sådan inte är tvingande. Hon har således inte fått någon möjlighet att ta del av opponenter/examinators argumentation.

Till sina kommentarer har N N fogat riktlinjer för examensarbete 10 poäng inom lärarutbildningen som, enligt hennes uppgift, tillhandahölls av institutionen för utbildningsvetenskap under tiden för hennes uppsatsarbete i ämnesdidaktik 2004-2005.

BESLUT

2005-10-20

Reg.nr 31-902-05

Sid 4

Universitetet har getts tillfälle att yttra sig över N Ns kommentarer och den bifogade handlingen, men inte lämnat något ytterligare yttrande.

I ett telefonsamtal med N N har det kommit fram att hon inte längre studerar vid Mittuniversitetet, men att hon fortfarande är intresserad av att få en betygsmotivering.

### **Högskoleverkets bedömning** **Examensarbetet våren 2003 (C-uppsats i biologi)**

#### **Kursplanen**

I 6 kap. 6 § högskoleförordningen (1993:100) anges att för kurs inom grundläggande högskoleutbildning skall det finnas en kursplan. I 7 § samma kapitel räknas upp vad som skall anges i kursplanen, däribland det huvudsakliga innehållet i kursen, den kurslitteratur och de övriga läromedel som skall användas, formerna för att bedöma studenternas prestationer, de betygsgrader som skall användas och övriga föreskrifter som behövs.

Föreskrifter i kursplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen, dvs. regler som är generellt tillämpliga och bindande såväl för lärosätet som för studenten. Regler i kursplanen om innehåll, examinationsform, kurslitteratur och betygsgrader utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när han eller hon fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs och har stor betydelse för studentens rättssäkerhet. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanerna är fullständiga.

I en tillsynsrapport ”Rättssäker examination”, Högskoleverkets rapportserie 1998:39 R, har verket kommit fram till att lärosätena bör utfärda riktlinjer på en rad områden som gäller examination och att korrekt utformade riktlinjer är en god hjälp för att tillförsäkra studenterna en rättssäker examination.

Högskoleverket konstaterar att den kursplan för biologi C, som bifogats universitetets yttrande, är mycket knapphändig och saknar uppgift om de betygsgrader som skall användas. Kursplanen innehåller inte heller några övriga föreskrifter. N N har också efterfrågat skriftliga riktlinjer för examensarbeten, men sådana riktlinjer fanns inte vid tiden för hennes examination.

Högskoleverket finner att den i ärendet aktuella kursplanen inte innehåller de uppgifter som krävs och är kritiskt mot Mittuniversitetet för dessa brister. Högskoleverket ser dock positivt på att universitetet numera har riktlinjer för examensarbeten inom ämnet biologi.

#### **Kursvärdering**

Enligt 1 kap. 14 § högskoleförordningen skall högskolan ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av högskolan. Högskolan skall sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten

BESLUT

2005-10-20

Reg.nr 31-902-05

Sid 5

och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten skall hållas tillgängliga för studenterna.

Högskoleverket anser att högskolornas skyldighet att sammanställa kursvärderingarna och att informera om vilka åtgärder resultaten föranleder är av avgörande betydelse för studenternas möjligheter att påverka utvecklingen av kursen och därmed att ha inflytande på högskolans kvalitetsarbete (jfr ”20 åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet”, Högskoleverkets rapportserie 2001:27 R, s. 56).

Institutionen för naturvetenskap har således haft skyldighet att anordna en kursvärdering efter kursens slut för att ge studenterna möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen. Kursvärderingarna skulle därefter ha sammanställts och studenterna informerats om resultaten och eventuella åtgärder som föranleds av kursvärderingen. Institutionens bedömning att det är mera ändamålsenligt att hålla direkta dialoger mellan studenten och handledaren i stället för att genomföra en sedvanlig kursvärdering strider således mot de gällande bestämmelserna och syftet med kursvärderingarna. I N Ns fall framgår det att hon har varit missnöjd med handledningen men inte fått möjlighet att framföra sin kritik på ett rättssäkert sätt.

Högskoleverket är kritiskt mot institutionens underlåtenhet att anordna en kursvärdering i enlighet med 1 kap. 14 § högskoleförordningen.

### **Examensarbetet i januari 2005 (C-uppsats i ämnesdidaktik) Tillämpning av föreskrifter och riktlinjer**

Av utredningen framgår att N Ns examensarbete i ämnesdidaktik har ingått i lärarutbildningen, men varit förlagt till institutionen för naturvetenskap. Institutionen för utbildningsvetenskap har antagit riktlinjer för genomförande av examensuppsatser inom lärarutbildningen och det var dessa riktlinjer som var tillämpliga på N Ns examensarbete.

N Ns uppgift att institutionen för naturvetenskap varken har tillämpat riktlinjerna eller delgett studenterna relevanta föreskrifter för examensarbeten, opposition och redovisningar har av universitetet inte kommenterats på annat sätt än att riktlinjerna ”huvudsakligen” följs, men att det är en dialog mellan studenten och handledaren som studenten skall förhålla sig till. Vidare har universitetet uttryckt sin uppfattning att en generell skriftlig beskrivning av betygskriterierna för examensarbeten i princip är omöjlig att göra.

Högskoleverket anser att det är av största vikt att studenterna informeras om de riktlinjer som gäller för examinationsarbeten och att lärosätet på ett entydigt sätt följer dessa riktlinjer. Högskoleverket ifrågasätter att så har skett i förevarande fall.

### **Misstanke om fusk**

Av utredningen framgår att misstanke om att vissa delar av N Ns uppsats var kopierade från annan författare framställdes under den muntliga examinationen.

BESLUT

2005-10-20

Reg.nr 31-902-05

Sid 6

I de riktlinjer för examensarbete inom lärarutbildningen, som har lämnats in av N N, anges att manus för examensarbetet skall lämnas till handledaren senast tre veckor före redovisningstillfället.

Högskoleverket delar universitetets uppfattning att misstankar om fusk måste utredas. Det kan dock ifrågasättas om en sådan misstanke inte borde ha utretts innan N N muntligen skulle försvara sin uppsats.

**Begäran om betygsmotivering**

Av 20 § förvaltningslagen (1986:223) framgår att skälen för ett myndighetsbeslut får utelämnas om beslutet rör bl.a. betygssättning. I bestämmelsen anges också att om skälen har utelämnats bör myndigheten på begäran av den som är part om möjligt upplysa honom om dem i efterhand.

I rapporten ”Rättssäker examination” har Högskoleverket konstaterat att om en student begär det bör examinator upplysa om skälen för betygsbeslutet i efterhand och att en av lämpliga metoder för detta är skrivningsgenomgång (s. 46 f.).

Av ärendet framgår att N Ns uppsats ifrågasattes under examinationen och att det var oklart vilka betygskriterier som gällde. Hon begärde att få betygsmotivering i efterhand, men fick inget svar före det att hon gjorde anmälan till Högskoleverket. Högskoleverket ifrågasätter institutionens för naturvetenskap hantering av N Ns begäran.

Högskoleverket anhåller om universitetets redovisning av de åtgärder som har vidtagits med anledning av verkets ställningstaganden. Redovisningen bör komma in till Högskoleverket senast den 9 januari 2006.

På Högskoleverkets vägnar

Annica Lindblom  
Chefsjurist

Teresa Edelman  
Verksjurist

Kopia för kännedom:

N N